

ÖZET

Avrupa Adalet Divanı (AAD), 21.3.2023 tarihli QB v Mercedes AG kararında, Mercedes marka araçların motorlarına takılan ve dış hava sıcaklığı belirli dereceler arasında olduğunda emisyonları azaltmak üzere tasarlanan bir termal cihazın neden olduğu zarar için davacıya tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

Dava, Alman LG Ravensburg Mahkemesi tarafından iki ana soruyla AAD'ye havale edilmişti; bunlardan ilki ve esas olanı, söz konusu düzenlemenin bireyleri de korumayı amaçlayıp amaçlamadığı ve dolayısıyla onlara tazminat hakkı verip vermediğiydi. Mahkeme'nin kararı ve karar gerekçesi, altmışlı yılların ortalarından beri tartışma konusu olan Avrupa kamu yararı düzenlemesi ile ulusal özel hukuktan doğan bireysel haklar arasındaki ilişkinin temellerini sarsmıştır. Karar, milenyumun başından bu yana iome kazanmakta olan yeni, hafif regülasyon temelli bir yaklaşımı takip etmektedir. Buna göre, ilgili andaki kanuni durumdan bağımsız olarak AB hukukunun ihlali halinde bireysel taleplere izin verilmeli ve üye devletler bu noktada teşvik edilmelidir. Mahkemeye göre, Avrupa Hukuku'nun kişisel korumayı sağlamakta eksik kaldığı noktada üye ülkelerin iç özel hukuku devreye girmeli ve kişilere, kolayca uygulanabilir ve hakkaniyetli en az bir hukuki koruma hakkı sağlamalıdır. Bu yönüyle AAD Mercedes kararı hem tarihsel hem güncel hukuki bağlamda incelenmelidir.

Bahsi geçen tartışma, Avrupa Birliği hukuku ile iç özel hukuk mekanizmalarının ne derece çatıştığı/ne derece dayandığı, bir başka deyişle, regülasyon ile bireysel koruma amaçlı iç hukukun arasındaki ilişkinin tam olarak ne olduğudur. Ordoliberal görüş, bu ikisini birbirinden tamamen ayırmakta ve dolayısıyla bireysel ihlaller sebebiyle doğrudan Avrupa regülasyonu kaynaklı bir talep hakkını reddetmektedir. Takip eden ekonomik görüşe göre de bu ikisi birbirinden ayrıdır; ancak Ordoliberal görüşten farklı olarak, bu görüş en azından iki motivasyonu (bireyin korunması ve kamu yararının gözetilmesi) aynı düzeyde kabul etmektedir. George Akerlof gibi ekonomistlerin başını çektiği entegrasyon görüşüne göre ise bireyin korunması olmaksızın kamu yararına ulaşılması da zaten imkânsız olduğundan, bu ikisi birbirinden ayrı görülemez, tersine birbirini destekler. Sonuç olarak, kendisini

bu üçüncü görüş üzerine bina eden harmonizasyon görüşü, regülasyonun yalnızca gerekli olan yerde yapılmasını, Avrupa Birliği hukuku ve iç özel hukukun birbirini boşluk halinde tamamlaması gerektiğini savunur. AAD'nin son 20 yıllık içtihadı da bu görüşü güçlendirir niteliktedir. Bu noktada, Mercedes kararı da büyük önem kazanmaktadır, zira AAD ilk defa, bu tartışmaya dair tarafını bu kadar net ifadelerle belirtmiştir.

Bu durum, Avrupa ve Alman hukukunu çoktan kanun düzeyinde etkilemiş, Avrupa düzeyinde Haksız Rekabet Direktifi'ne (2005/29) eklenen 11a maddesi ve devamında Almanya'da Haksız Rekabete Karşı Kanun'a (UWG) eklenen 9(2) maddesi, haksız ticari uygulamalar aleyhinde tüketicinin korunmasını bizzat lafız altına almıştır. Bu düzenlemeler ve düzenlemelere ilham veren karar, Türk hukuku bakımından da sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir.

Öncelikle, Türk hukukunda, belki de biraz gereksiz şekilde karmaşık düzenlenmiş olan ve üç kaynaktan (TBK madde 57, TTK madde 54 vd. ve TKHK madde 62) beslenen haksız rekabet düzenlemesini gözden geçirme ihtiyacı doğurabilir. Zira şu anki haliyle, genel hüküm olması ve ticari işlere uygulanmaması sebebiyle TBK, Yargıtay'ın bir tarafı tüketici bir tarafı tacir olan işleri tüketici işi sayma ve görevi Tüketici Mahkemelerine (ve dolayısıyla Tüketici Hakem Heyetleri'ne) verme eğiliminden dolayı da TTK hükümleri yeterli uygulama alanı bulamamaktadır. Oysaki özellikle TTK hükümleri bireysel koruma anlamında oldukça geniş kapsamlı düzenlemeler getirmekte, Alman Hukuku'nda yeni tanınan tazminat talebinin yanında tespit davası ve men davası gibi haklar da tanınmaktadır. Bu sebeple, elde bulunan TTK düzenlemesi bireysel koruma için fazlasıyla yeterlidir.

Bu noktada, Yargıtay'ın ilgili konulardaki içtihadını gözden geçirmesi, bu olmayacaksa, TKHK kapsamına da doğrudan TTK gibi bireysel taleplerin eklenmesi de gündeme gelebilir. Ancak, bu olmasa bile, TTK ve TKHK'nın getirdiği haksız rekabet hükümlerinin beraber uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Zira tüketici aleyhine olacak şekilde rekabetin engellendiği hallerde, her iki kanunun da korumasına başvurulabilir. Bu iki ihtimalin de atlandığı durumda, TBK'nın haksız fil hükümleri kapsamında da hukuki koruma sağlanabilir. Her halükârda, 2016'da Volkswagen kararının devamında da olduğu gibi, bir dizi tazminat talebini ülkemizde de beklemek mümkün görünmektedir.